

Rıfk Sahibi Olmak

(İyi Ahlak, Nezaket Kurallarına Riayet)

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ

فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ:

“O vakit Allah’tan bir rahmet ile onlara yumuşak davrandın! Şayet sen kaba, katı yürekli olsaydın, hiç şüphesiz, etrafından dağılıp giderlerdi. Şu halde onları affet; bağışlanmaları için dua et; iş hakkında onlara danış. Kararını verdiğin zaman da artık Allah'a dayanıp güven. Çünkü Allah, kendisine dayanıp güvenenleri sever.” (ÂLİ-İMRAN - 159)

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى اذْهَبَا إِلَى فِرْعَوْنَ إِنَّهُ طَغَى

“Firavun’a gidin. Çünkü o, iyiden iyiye azdı. Ona yumuşak söz söyleyin. Belki o, aklını başına alır veya korkar.” (TÂ-HÂ – 43/44)

يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرِّفْقَ فِي الْأَمْرِ كُلِّهِ

Ey Âişe! Kibar ve nazik olmalı, kaba davranmaktan ve çirkin konuşmaktan da sakınmalısın.

Müslim, Selâm, 11

Değerli kardeşlerim

Bizleri bir mübarek cuma gününe daha ulaştıran yüce rabbimize hamdolsun. Alemlere rahmet olarak indirilen Muhammed Mustafa sallallahu aleyhi ve sellem Efendimize salat ve selam olsun. Yüce rabbim içerisinde bulunmuş olduğumuz nimetlerin farkında olarak şükrünü Eda edebilenlerden olmayı cümlemize nasip eylesin. Elimizde bulunan nimetlere nankörlük etmekten, var olan nimet ve imkanları yüce Allah'ın rızasına uygun olmayan yerlerde kullanmaktan Rabbim hepimizi muhafaza eylesin.

Kıymetli kardeşlerim bu haftaki sohbetimizde sizlerle önemli bir konuyu işlemeye çalışacağız.

Müslümanlara yaşamlarında nasıl bir davranış içerisinde olmaları gerektiği konusunda Yüce Rabbimizin ve Peygamberimiz aleyhissalatu vesselam Efendimizin bizlere yönelik olan Emir ve tavsiyelerini sizlerle anlamaya ve uygulama noktasında bilmeye gayret edeceğiz. Müslüman her sözülle her davranışı ile çevresine örnek olan, başta ailesi çocukları olmak üzere herkesi olumlu etkileyen biri olabilmesi için ayetlerde ve hadis-i şeriflerde tavsiye edilen rıfk yani yumuşak huylu tatlı dilli güler yüzlü olmanın önemi, aynı zamanda Müslümanlar arasında merhametli, Müslüman olmayan kişiler arasında vakarlı ve ciddi olmanın önemini bizlere göstermektedir.

Rıfk kelimesi terim olarak “iyi huyluluk, uyumlu, geçimli ve nazik olma, yumuşak davranma” anlamlarına gelir.

Müslüman şahsiyetinin ve kişiliğinin nasıl olması gerektiği gerek Kur'an-ı Kerim'de, gerekse hadisi şeriflerde açıkça anlatılmıştır. Olgun Müslümanın güvenilir olması, cömert olması, mütevazı olması, yanlışlara karşı sırasıyla eliyle, diliyle ve son olarak kalbiyle mücadele etmesi onun bazı vazgeçilmez özelliklerindendir.

Rıfk sahibi olmak Müslüman şahsiyetinin en büyük ve en önemli özelliklerinden biridir. Bir anlamda rıfk, içinde bütün ahlaki güzelliklerden bir parça barındıran bir özelliktir. Peygamber Efendimiz (sav) en sevdiği eşlerinden de olsa rıfk sahibi olması konusunda gerektiği zaman herkese uyarılarda bulunmuştur.

Rıfk kökünden türeyen refîk “yumuşak ve nazik davranan kişi, arkadaş, dost” demektir. Hadisi Şerif ve siyer kaynaklarında yer alan bilgilere göre Resûlullah (sav), Hz. Âişe'nin kucağında son nefesini verirken “er-refîku'l-a'lâ” (yüce dost) diyerek Allah'a gitmekte olduğunu ifade etmiş ve son sözü “Allahım, yüce dost!” olmuştur.

Davette Rıfk

Değerli Kardeşlerim: Bir gayrimüslimi İslam'a davet ederken veya yaptığı bir hatadan ötürü ona nasihat ederken başarılı olmanın bir yolu da, yumuşak davranmaktan, tatlı dilli-güler yüzlü olmaktan geçmektedir. Rıfk ile davranış insanların gönüllerine daha çok ve hızlı tesir eder ve genel olarak daha faydalı neticeler doğurmaktadır. Sertlik ve kabalık ise karşıdaki kişinin hatasını kabul etmemesine ve bizimle cedelleşmesine sebep olur.

Allah'ü Teâlâ, Peygamber Efendimize (sav) İslam'a daveti nasıl yapması gerektiğini şu ayet ile göstermiştir:

أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

“Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütlerle davet et; onlarla en güzel yöntemle tartış.” (Nahl 16/125)

Resûlullah (sav) yirmi üç yıla yaklaşan Peygamberlik hayatı boyunca insanları dalaletten hidayete, küfürden imana çağırırken insanlara son derece yumuşak davranmış ve onlara en güzel şekilde muamele etmiştir.

Peygamber Efendimiz ile Utbe bin Rebia arasında geçen diyalog buna şahitlik eden en güzel örneklerden bir tanesidir. Peygamberimiz Utbe'yi sabırla dinliyor. Konuşmasını bitirdikten sonra: "Bitirdin mi ya Ebe'l Velid?", 'Evet' deyince Peygamberimiz ona güzel bir şekilde tebliğ ediyor. Ve Utbe etkilenmiş bir şekilde müşrik arkadaşlarının yanına dönüyor.

Güvenilir olmak

Rıfk kökünden türeyen refik, insan ilişkilerinde güvenilir olmayı da ifade eder. Kur'an-ı Kerim'de refik özelliği anılmış, nebilerin, sıddıkların şehitlerin ne güzel arkadaş oldukları refik kelimesiyle anlatılmıştır.

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا

"Kim Allah'a ve peygambere itaat ederse işte onlar, Allah'ın kendilerine lütuflarda bulunduğu peygamberler, sıddıklar, şehidler ve sâlih kişilerle beraberdirler; bunlar ne güzel arkadaşlardır!" (Nisa69)

Tefsirlerde, Resûl-i Ekrem (sav) vefat ettiğinde onun yokluğuna nasıl dayanacaklarını düşünüp kederlenen bazı sahâbîleri teselli etmek üzere, Allah'a ve Resulüne itaat edenlerin peygamberler, sıddıklar, şehidler ve sâlihlerle beraber olacağını ve bunların ne güzel refik olduğunu bildiren bu âyetin indiği ve burada refik kelimesinin "arkadaşlığına güvenilen kişi" anlamında kullanıldığı belirtilir.

Rıfk, Peygamberlerin Ortak Özelliği

Bütün peygamberler en güzel ahlak ile ahlaklanmışlardır. Örnek olacak olanlar kötü ahlak sahibi olursalar insanları iyiliğe davet edemezler ve önder olamazlar. Peygamberlerde var olan ve Yüce Allah'ın Kur'an-ı Kerim'in farklı farklı yerlerinde zikrettiği ahlaklardan bir tanesi yumuşak huyluluktur.

Allah Teâlâ İbrahim aleyhisselamdan bahsederken şöyle buyuruyor:

إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَحَلِيمٌ أَوَّاهٌ مُنِيبٌ

"Çünkü İbrahim gerçekten yumuşak huylu, yufka yürekli ve kendisini tamamen Allah'a vermiş bir kimseydi." (Hud, 11/75)

Şuayb Aleyhisselamın kavmi onun için şöyle diyor:

قَالُوا يَا شُعَيْبُ أَصْلَاتَكَ تَأْمُرُكَ أَنْ نَتْرَكَ مَا يَعْبُدُ آبَاؤُنَا أَوْ أَنْ نَفْعَلَ فِي أَمْوَالِنَا مَا نَشَاءُ إِنَّكَ لَأَنْتَ الْحَلِيمُ الرَّشِيدُ

"Kavmi ise, "Ey Şuayb! Atalarımızın taptığı şeylerden yahut mallarımız hususunda dilediğimizi yapmaktan vazgeçmemizi sana ibadetin (dinin) mi emrediyor? Şüphesiz sen yumuşak huylu ve akli başında olan bir kimsesin." (Hud, 11/87)

Yahya Aleyhisselam için ise Allahu Teâlâ şöyle buyuruyor:

وَحَنَانًا مِّنْ لَّدُنَّا وَزَكَاةً وَكَانَ تَقِيًّا

“Katımızdan ona kalp yumuşaklığı ve temizlik verdik.” (Meryem, 19/13)

Bu ve benzeri ayetler rıfkın/yumuşaklığın Peygamberlerin ahlakı olduğuna işaret eder. Peygamberlerin ahlakı olarak zikredilen bu ahlakın, tüm Müslümanlarda da olması gerekir. Ve eğer bu ahlak Peygamberlerin ahlakı ise mutlaka bunun içerisinde birçok faydalar vardır.

İnsanlara Karşı Rıfk İle Davranmak

Bazı âyetlerde rıfk ile yakın anlamlı kelimelerle insanlara karşı yumuşak davranmanın önemine dikkat çekilmiştir. Tâhâ sûresinde (20/44) yumuşak davranmanın etkili bir eğitim ve irşad yöntemi olduğuna işaret edilir.

فَقُولَا لَهُ قَوْلًا لَّيِّنًا لَّعَلَّهُ يَتَذَكَّرُ أَوْ يَخْشَى

“Yine de ona söyleyeceklerinizi yumuşak bir üslûpla söyleyin, ola ki aklını başına toplar veya içine bir korku düşer.” (Taha 20/44)

Bu ayette güzel söz söylenmesi emredilen kişi ilahlığını ilan eden Firavundur. Dolayısıyla Müslümanlar birbirlerine karşı çok daha hassas, son derece yumuşak ve hoşgörülü olmaları gerekir. “Ancak Müminler kardeşirler” ayeti de müminlerin birbirleriyle ilişkilerinin hangi çerçevede olması gerektiğini bizlere çok veciz olarak anlatmaktadır.

Ebu Hureyre’den radiyallahu anh rivayet edildiğine göre:

“Peygamber Efendimiz ashabı ile mescitte iken bedevinin biri mescide geldi, daha önce hiç ibadet bilmeyen, ibadethane görmeyen bedevi zemini toprak olan mescidin bir köşesine giderek ihtiyacını giderdi. İnsanlarda onun bu davranışı sebebiyle onun üzerine yürümek, cezalandırmak için ayağa kalktılar. Bunun üzerine Peygamber: ‘Onu bırakın. İdrarı üzerine de bir kova su dökün. Sizler kolaylaştırıcı olarak gönderildiniz, zorlaştırıcı olarak gönderilmediniz.’ “ buyurdu.

Daha sonra Peygamberimiz bedeviyi yanına çağırarak ona şöyle diyor: “Mescidler bunun için inşa edilmemiştir. Mescidler, Kur’an okumak ve Allah’ı zikretmek için bina edilmiştir.”

Rıfk, Birliğin Sigortası

Allah’u Teâlâ bizlere birbirimizi sevmeyi, birlik olmayı, parçalanmamayı emretmiştir. Müslümanların güçlü olması, düşmanlarına karşı yenik düşmemesi için bu elzemdır.

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا □

“Hep birlikte Allah’ın ipine sımsıkı yapışın; bölünüp parçalanmayın.” (Ali İmran 3/103)

Yüce Rabbimiz birlik olmayı emretmiş, bunun nasıl olacağını da bizlere öğretmiştir. Bir âyette (Âl-i İmrân 3/159) Hz. Peygamber’in etrafındakilere yumuşak davranmasından övgüyle söz edilmekte, bu davranışının ilâhî rahmetin bir eseri olduğu belirtilmekte, kaba ve katı kalpli olmanın eğitim ve sosyal birlik açısından zararlı etkisine dikkat çekilmektedir.

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ □ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

“Sen onlara sırf Allah’ın lütfettiği merhamet sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onların bağışlanmasını dile, iş hakkında onlara danış, karar verince de Allah’a güven, doğrusu Allah kendisine güvenenleri sever.” (Âl-i İmrân 3/159)

Ayetten çok açık bir şekilde anlaşılıyor ki Peygamberimiz Aleyhisselam insanları etrafına yumuşaklığı ile toplamıştır. İnsanlar katı, kırıcı bir insanı Peygamber bile olsa terk ederler.

Resûl-i Ekrem’in insanları eğitirken onları ümitlendiren, sevindiren ve rahatlatan sözler söylemeye önem vermesi, bu sayede nasihatlerinde başarılı olması, kolaylaştırıcı olmayı ve zorluk göstermekten sakınmayı emretmesi rıfk sahibi olmasının güzel sonuçlarındandır ve insanları dağılıp gitmekten kurtarmıştır.

Ailede Rıfk

Aile içerisinde rıfk olması o ailede huzurun olması demektir. En çok birlikte vakit geçirilen aile bireylerinin birbirlerine yumuşak davranmaları aile huzurunun en büyük temelidir.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

“Allah’u Teala bir ev halkına bir hayır vermek istediği zaman o aileye rıfk yerleştirir.”

Bir ailede yumuşaklık, anlayış, güven varsa o aileden hayırlı nesiller çıkacak ve aile bireyleri hayır içinde yaşayacaktır. Günümüzde aile içi iletişim her geçen gün önemini daha çok hissettirmektedir. Önceki dönemlerde aile için ortak çalışmalar dolayısıyla insanlar birbirleriyle daha sık iletişim kurmaktaydı günümüzde eğitim meslek gibi alanların gelişmesi ve çeşitlenmesi sebebiyle insanlar kendi alanında kalmakta, kendi işiyle ilgilenmekte bu durum bireyselliğe yol açmaktadır.

Bireyselleşme ile beraber insanlar arasında iletişim azalmakta özellikle aileler arasında zihinsel ve duygusal kopmaların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır.

Eğer rıfk yani anlayış ve güzel ahlak da kaybolursa aile içi bağlar hızla kopmaya başlar, iletişim zayıfladıkça rıfk yani güzel ahlak azaldıkça huzur ve mutluluk da ailelerde kaybolur.

Rıfk Hayrın Kapısıdır

İslam'ın gayesi güzel ahlaklı insanlar meydana getirmektir. Güzel ahlakın birçok örneği olmasıyla beraber rıfk güzel ahlakın en büyük emaresidir.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

“Rıfk sahibi kişi, hayırdan nasibini almıştır. Mizanda güzel ahlaktan daha ağır bir şey yoktur.”

“İnsanların hayırlısı Kur'an'ı öğrenen ve öğreten” olduğunu söyleyen Peygamberimiz, rıfk sahibi kişinin Kur'an'dan nasibini aldığını, Kur'an ahlakıyla ahlaklandığını bu güzel hadisi şerifiyle buyurmuş olmaktadır. Mümin kişi öfkesini, kırgınlığını, sertliğini rıfk ile tedavi ettiğinde Peygamberimize benzeme konusunda çok büyük bir yol katetmiş sayılır.

Mümin, rıfk ile bezenmediği durumda güzel ahlaktan uzaklaşmış olur. Bir insanda rıfk olmaması o insanın hayırdan, güzelliğinden nasibini alamaması demektir.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

“Bir kimse yumuşak davranmaktan mahrum ise hayrın tamamından mahrumdur.”

Kötülüğe Karşılık Rıfk

Rıfk sahibi insan her alanda yumuşak huylu olduğu gibi bir kötülük gördüğünde de bu özelliğini kaybetmemesi gerekir.

Hiz. Aişe (r. anhâ.) şöyle demiştir: “Rasûlullah (s.a.v.)'in huzuruna beş on kişilik bir Yahudi heyeti girdi. Huzura girince selam vermiş olmak için ‘ölüm üzerinize’ anlamına gelen ‘Es-Sâmu aleyküm!’ dediler. Ben bu sözü anladım da: ‘Sâm ve Allah'ın laneti sizin üzerinize olsun.’ diye karşıladım. Bunun üzerine Rasûlullah (s.a.v.),

“Yâ Aişe ağır ol! Çünkü Allah her hususta rıfk ve yumuşaklık ile muamele etmeyi sever.” buyurdu.

Ben: ‘Ya Rasûlallah! Dediklerini işitmediniz mi?’ dedim.

Rasûlullah (s.a.v.): ‘Ben de: ‘Ve aleyküm (Sizin üzerinize de) dedim ya.’ buyurdu.

Rıfk Güzelleştirir

Rıfk güzel ahlakın en büyük alameti olduğundan her nereye dokunsa orayı güzelleştirir.

Peygamberimiz bir gün binilmeye alışmamış bir deveyi Hz. Aişe’ye verdi. Deve huysuzluk yapınca Hz. Aişe deveye biraz sert davrandı. Bunu üzerine Peygamberimiz:

“Rıfkla, tatlılıkla davran! Çünkü rıfk bir şeye girdimi onu mutlaka tezyîn eder, bir şeyden de çıkarıldı mı onu mutlaka çirkin kılar.”

Sadece insanlara değil, bütün canlılara yumuşaklıkla davranmamız gerektiğini bu hadisi şerif bizlere anlatmaktadır. İşler yaparken de rıfk ile yapılmalıdır. Yani en doğru şekilde, acele etmeden ve tam olarak yapılmalıdır.

Peygamberimiz şöyle buyurmuştur:

“Bir iş rıfk ile yapılırsa rıfk mutlaka o işi güzelleştirir” (Müsned, VI, 58)

Değerli kardeşlerim sonuç olarak bir imtihan için geldiğimiz bu dünyada yüce Allah'ın istediği bir kul Peygamberimiz sallallahu aleyhi ve sellem Efendimizin gösterdiği bir ümmet olma noktasında rıfk, iyi ahlak tatlı değil gülen yüz ve davranışlarda nezaket sahibi olmak çok önemlidir.

İnsan olarak yaratılmış olmanın en önemli şükür yollarından bir tanesi adaletiyle yardımseverliği ile güler yüzüyle dürüstlüğü ile kendisine ve çevresine yararlı olmasıyla güzel bir insan olma gayreti içerisinde olmaktır.

Vakit gelip bu dünyadan ayrıldığımızda arkamızdan bizleri hatırlayacak insanların iyi hatırlamaları iyi bahsetmeleri çok önemlidir.

Hatta cenaze namazlarında bulunulan şahitliklerden bir tanesi nasıl bilirdiniz sorusuna cevaben iyi biliriz cümlesinin gönülden içten bir şekilde söylenmesinin önemini çok iyi bilmekteyiz.

Şeytanın insanı huzursuz etmek hatalar yaptırmak kendisine ve çevresine zararlı hale getirmek için insana verdiği en önemli vesveselerden bir tanesinin kötü söz ve katı kalpli olması konusunda olduğunu hiç unutmamamız gerekir. Şeytanın zorlayıcı etkisi yoktur ancak verdiği vesveseler kişiyi etkileyebilir şeytanın istediği gibi düşünmeye ve davranmaya yönlendirebilir. Bu sebeple içimizden geçen düşünce ve duyguların doğru olup olmadığı ile ilgili yapacağımız değerlendirmelerde rıfk

ilkesinin önemi ve hayatımıza olumlu katkılarını hiçbir zaman unutmamamız gerekir. İyi bilmeliyiz ki rıfk ile hareket eden insanları şeytan kolay kolay kandıramaz yanlışlara yönlendiremez.

İçerisinde bulunmuş olduğumuz Cuma saatinin bereketi ile Rabbim bizlere rızasına uygun yaşamak noktasında güç kuvvet ihsan eylesin. İçerisinde bulunmuş olduğumuz Cuma saatinin bereketinden hakkıyla istifade etmeyi nasip eylesin. Cuma günü hürmetine Rabbim bizleri dünyevi uhrevi umduklarımıza nail eylesin, korktuklarımızdan emin eylesin inşallah...